OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto

Yksikön päällikkö Lauri Rautio
Erityisasiantuntija Katja Repo

Lausunto

4.1.2023

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pakkokeinolain ja esitutkintalain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi (HE 217/2022 vp)

1 Esityksen keskeinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi pakkokeinolakia, esitutkintalakia ja eräitä niihin liittyviä lakeja.

Pakkokeinolainsäädäntöä koskevien muutosten tarkoituksena on ensinnäkin selventää pakkokeinolain ja muun pakkokeinoasioita sääntelevän lainsäädännön sellaisia säännöksiä, jotka ovat käytännössä osoittautuneet epäselviksi tai tulkinnanvaraisiksi. Tarkoituksena on myös tehostaa pakkokeinoasioiden käsittelyä siltä osin kuin tämä voidaan tehdä vaarantamatta käsittelyn kannalta olennaisia perusoikeusintressejä. Lisäksi ehdotetaan tehtäväksi useita pakkokeinon kohteena olevan henkilön perusoikeussuojaa vahvistavia muutoksia, jotka perustuvat voimassa olevasta sääntelystä erityisesti laillisuusvalvonta- ja oikeuskäytännössä esiin nousseisiin seikkoihin.

Esityksessä ehdotetaan erityisesti seuraavia lukukohtaisia muutoksia pakkokeinolakiin. Lain 2 luvussa ehdotetaan säädettäväksi pidättämistä koskevasta kirjallisesta päätöksestä. Päätöksessä tulisi lyhyesti mainita tiedot rikoksesta, josta pidätettyä epäillään, ja pidättämisen peruste. Päätöksestä olisi ilman aiheetonta viivytystä toimitettava jäljennös pidätetylle.

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Kiinni otetun, pidätetyn ja tutkintavangin yhteydenpidon rajoittamista koskevaa pakkokeinolain 4 luvun sääntelyä ehdotetaan uudistettavaksi selventämällä yhteydenpitorajoitusten alaa ja niiden valvontaa koskevia vastuita. Lisäksi ehdotetaan, että edellytettäisiin erityisen painavia syitä sellaisille yhteydenpitorajoituksille, jotka koskevat yhteydenpitoa nimeämättömään joukkoon henkilöitä. Samalla muutosten johdosta ehdotetaan tehtäväksi eräitä yhteydenpidon valvontaa koskevien säännösten täsmennyksiä myös tutkintavankeuslakiin ja poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettuun lakiin.

Matkustuskieltoa koskevaa pakkokeinolain 5 lukua ehdotetaan tarkennettavaksi erityisesti matkustuskieltopäätöksen sisällön muuttamista, matkustuskiellon voimassaoloa ja matkustuskiellon rikkomista koskevan sääntelyn osalta. Lisäksi ehdotetaan sääntelyä tehostetun matkustuskiellon valvomisessa käytettävien välineiden kiinnittämisestä.

Vakuustakavarikkoa koskevan pakkokeinolain 6 luvun osalta ehdotetaan ensinnäkin, että pidättämiseen oikeutetun virkamiehen olisi ennen vakuustakavarikkoa koskevan vaatimuksen tekemistä ilmoitettava siitä syyttäjälle, joka voisi ottaa asian päätettäväkseen. Poikkeuksena tästä olisivat vain tilanteet, joissa tällaista ilmoitusta olisi pidettävä ilmeisen tarpeettomana. Vakuustakavarikon kumoamista koskevassa sääntelyssä ehdotetaan lisäksi selvennettävän vakuustakavarikon suhdetta ulosottokaaren säännöksiin sekä yhtenäistettävän sääntelyä takavarikkoa koskevaan vastaavaan sääntelyyn.

Takavarikoimista ja asiakirjan jäljentämistä koskevassa pakkokeinolain 7 luvussa ehdotetaan ensinnäkin korostettavan takavarikon kohteena olleen esineen, omaisuuden tai asiakirjan palauttamista viipymättä takavarikon päätyttyä. Samalla ehdotetaan lisättäväksi tahoja, joille takavarikoimista tai jäljentämistä koskevan pöytäkirjan jäljennös tulee toimittaa. Lisäksi ehdotetaan selvennettäväksi sääntelyä siitä, milloin tuomioistuimen on otettava takavarikkoa tai jäljentämistä koskeva asia tutkittavakseen. Edelleen ehdotetaan tarkennettavaksi, että takavarikosta päättämistä vieraan valtion oikeusapupyynnön johdosta koskeva sääntely soveltuu myös jäljentämistilanteisiin.

Etsintää koskevaan pakkokeinolain 8 lukuun ehdotetaan säännöksiä paikanetsinnän ja laite-etsinnän saattamisesta tuomioistuimen tutkittavaksi tietyissä tilanteissa. Paikanetsinnän osalta ehdotettu

sääntely soveltuisi, jos etsintä olisi vaikutuksiltaan ja menettelyltään vastannut kotietsintää ja kohdistuisi paikkaan, johon ei ole yleistä pääsyä tai johon yleinen pääsy on rajoitettu tai estetty etsinnän toimittamisajankohtana. Laite-etsinnän osalta mahdollisuus tulisi kyseeseen, jos laite-etsintä olisi toimitettu sanotunlaisen paikanetsinnän tai kotietsinnän yhteydessä taikka olisi syytä olettaa, että laite-etsinnän kohteeksi on joutunut tietoa, josta on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta ja johon ei saa kohdistaa takavarikkoa tai asiakirjan jäljentämistä.

Salaisia pakkokeinoja koskevassa pakkokeinolain 10 luvussa ehdotetaan ensinnäkin, että telekuuntelun käyttöedellytyksiä koskevaan perusterikoslistaan lisättäisiin törkeä pahoinpitely, törkeä tietoliikenteen häirintä, törkeä tietojärjestelmän häirintä ja törkeä ampuma-aserikos. Lisäksi ehdotetaan, että telekuuntelu- tai televalvontalupaa ei enää jatkossa haettaisi ja määrättäisi teleosoite- tai telepäätelaitekohtaisesti, vaan arvioitavana olisi, voidaanko telepakkokeinoja kohdistaa mihin tahansa tietyn epäillyn käytössä olevaan osoitteeseen tai laitteeseen. Epäillyn käyttämien teleosoitteiden ja -päätelaitteiden yksilöintitietojen selvittäminen jäisi pidättämiseen oikeutetun virkamiehen virkavastuulla selvitettäväksi asiaksi. Tämän olisi tehtävä toimenpiteen kohteena olevista teleosoitteista tai telepäätelaitteista erillinen päätös, jossa olisi nimenomaisesti perusteltava syyt toimenpiteen kohteena olevien teleosoitteiden tai telepäätelaitteiden valitsemiselle. Lisäksi epäillylle telekuuntelusta tai televalvonnasta jälkikäteen tehtävässä ilmoituksessa olisi yksilöitävä toimenpiteen kohteena olleet teleosoitteet ja telepäätelaitteet. Televalvontaa teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella koskevaa säännöstä ehdotetaan laajennettavaksi tilanteisiin, joissa henkilön terveydentila on huonontunut niin, että hän on ilmeisen kykenemätön antamaan suostumusta.

Peitelty tiedonhankinta ehdotetaan mahdollistettavaksi tietoverkossa tehtynä selvitettäessä rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta tai sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapitoa. Peitetoiminnan käytön osalta ehdotetaan ensinnäkin, että tappoa, murhaa tai surmaa selvitettäessä ei enää jatkossa olisi rikollisen toiminnan suunnitelmallisuutta, järjestäytyneisyyttä tai ammattimaisuutta taikka ennakoitavissa olevaa jatkuvuutta tai toistuvuutta koskevaa lisäedellytystä. Lisäksi peitetoiminnassa tehtäviä rikoksia koskevat säännökset ehdotetaan kirjoitettaviksi toimivaltasäännösten muotoon. Ylimääräisen tiedon käyttö mahdollistettaisiin tiettyjen uusien kahden vuoden enimmäisrangaistuksella rangaistavissa

olevien rikosten selvittämisessä. Lisäksi rikostutkinnan kannalta selvästi turhan ylimääräisen tiedon hävittäminen ehdotetaan mahdollistettavaksi nykysääntelyn mukaista aikaisemmin, jos epäilty suostuisi tiedon hävittämiseen.

Erinäiset säännökset sisältävään pakkokeinolain 11 lukuun ehdotetaan ensinnäkin sisällytettäväksi nykyistä oikeustilaa selventävä säännös siitä, mitä pakkokeinoja voidaan käyttää, jos kysymys on alle 15-vuotiaana tehdystä rikollisesta teosta epäillystä. Lisäksi lukuun ehdotetaan esitutkintayhteistyötä ohjaavaa säännöstä siitä, millä edellytyksin esitutkintaviranomaisen tulisi ilmoittaa pakkokeinojen käytöstä syyttäjälle.

Esitutkintalain osalta ehdotetaan laajennettavaksi esitutkintalain mukaisen edunvalvojan määräämisen mahdollisuutta muihinkin alle 18-vuotiaisiin kuin asianosaisiin. Lisäksi lain terminologiaa selvennettäisiin ja pykälään lisättäisiin informatiivinen viittaus holhoustoimilain 79 §:ään, jossa säädetään väliaikaisesta edunvalvojan määräämisestä. Tarkoituksena on selkeyttää lainsäädäntöä ja mahdollistaa edunvalvojan määrääminen myös todistajana kuulusteltaville lapsille vastaavalla tavalla kuin alaikäisille asianosaisille.

Esitutkintalain epäillylle ja asianomistajalle tehtäviä ilmoituksia koskeviin säännöksiin ehdotetaan lisättäväksi velvollisuus sovittelusta ilmoittamiseen. Tarkoituksena on edistää asianosaisten tietoisuutta sovittelumahdollisuudesta.

Mahdollisuutta käyttää esitutkinnassa videotallenteeseen tai siihen rinnastettavaan muuhun kuva- ja äänitallenteeseen tallennettua kuulustelua todisteena oikeudenkäynnissä laajennettaisiin koskemaan seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöä, korvauksen tarjoamista nuoreen kohdistuvasta seksuaalisesta teosta, paritusta ja ihmiskauppaa koskevia oikeudenkäyntejä. Ehdotuksen tarkoituksena on parantaa näiden rikosten asianomistajien asemaa rikosprosessissa ja suojella heitä rikosprosessin aiheuttamilta haitoilta.

Edelleen esitutkintalakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että niin sanottujen putkakuolemien esitutkinnassa syyttäjä toimisi aina tutkinnanjohtajana, kun epäillään poliisin palveluksessa olevan henkilön syyllistyneen rikokseen. Lisäksi esitutkintalain säännökseen ilmoituksesta syyttäjälle

lisättäisiin esitutkintaviranomaiselle velvollisuus ilmoittaa syyttäjälle, mikäli henkilö on kuollut tai vakavasti loukkaantunut tilanteessa, jossa poliisimies on käyttänyt voimakeinoja. Putkakuolemia ja poliisin voimankäyttötilanteita koskevan ehdotuksen tarkoituksena on lisätä esitutkinnan uskottavuutta ja puolueettomuutta säännösten tarkoittamissa tilanteissa sekä putkakuolematilanteissa välttää päällekkäistä työtä. Tarkoitus on myös tehdä lainsäädäntömuutokset, joita eduskunnan oikeusasiamies on 31.7.2019 antamassaan päätöksessä (EOAK/4103/2016) katsonut tarpeelliseksi.

Syyttäjän vaitiolo-oikeutta laajennettaisiin siten, että jatkossa kaikilla syyttäjillä olisi vastaava vaitiolo-oikeus kuin tutkinnanjohtajana toimivilla syyttäjillä sekä syyttäjillä heidän vahvistaessaan eurooppalaisen tutkintamääräyksen. Vaitiolo-oikeuden piiriin kuuluvat tiedot koskisivat luottamuksellisesti tietoja antaneen henkilön henkilöllisyyttä sekä taktisia ja teknisiä menetelmiä. Ehdotuksen tarkoituksena on helpottaa poliisin ja syyttäjän esitutkintayhteistyötä erityisesti järjestäytynyttä rikollisuutta ja huumausainerikollisuutta koskevissa asioissa.

Oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 6 ja 24 §:n sääntelyä ehdotetaan täydennettävän niin, että jatkossa tuomioistuin voisi määrätä asianomistajan henkilöllisyyden pidettäväksi salassa sellaisissa hakemusasioissa, jotka liittyvät rikosasiaan, joka koskee erityisen arkaluonteista asianomistajan yksityiselämään liittyvää seikkaa. Tarkoitus on suojella tällaisten rikosasioiden asianomistajia. Lisäksi pakkokeinoasioiden julkisuutta asioissa, joissa tiedonhankintakeinon tai tiedustelumenetelmän kohteena olevaa henkilöä ei vaatimusta käsiteltäessä tarvitse kuulla koskevassa lain 16 §:n 4 momentissa ehdotetaan huomioitaviksi myös esineen, omaisuuden tai asiakirjan haltuunottamisesta ilmoittamisen siirtämistä, takavarikon määräajan pidentämistä sanotuissa tilanteissa ja erityistä kotietsintää koskevat käsittelyt. Ehdotuksen mukaan asia näissäkin tilanteissa käsiteltäisiin ja ratkaisu julistettaisiin yleisön läsnä olematta. Ratkaisun sisältävä ja muu oikeudenkäyntiasiakirja tulisivat pääsääntöisesti julkisiksi vastaavana ajankohtana kuin momentissa nykyisin mainituissa tilanteissa. Vastaava muutos tehtäisiin myös oikeudenkäyntiä koskevien perustietojen julkiseksi tulemisen ajankohtaa sääntelevässä lain 5 §:ssä ja asianosaisen oikeutta tiedonsaantiin koskevassa lain 12 §:ssä.

Laissa tutkintavankeuden vaihtoehtona määrättyjä valvontatoimia koskevan puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta ehdotetaan huomioitavaksi myös tehostettu matkustuskielto siten, että sääntely myös tehostetun matkustuskiellon osalta vastaisi kansallisissa menettelyissä säädettyä.

2 Asian valmistelu

Pakkokeinolainsäädännön osalta esitys perustuu oikeusministeriön asettaman laajapohjaisen työryhmän 20.12.2021 luovuttamaan yksimieliseen mietintöön (Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja (OMML) 2022:1). Työryhmässä olivat oikeusministeriön lisäksi edustettuina sisäministeriön poliisiosasto ja rajavartio-osasto, valtakunnansyyttäjän toimisto, Syyttäjälaitos, Poliisihallitus, Helsingin käräjäoikeus, Suomen Asianajajaliitto, Tuomioistuinvirasto ja Tulli. Työryhmä kuuli työnsä aikana työryhmän ulkopuolisina asiantuntijoina edustajia oikeusministeriöstä, Ulosottolaitoksesta, Keskusrikospoliisista ja valtakunnansyyttäjän toimistosta.

Mietinnöstä saatiin yhteensä 42 lausuntoa, joita on käsitelty esityksen lausuntopalautetta koskevassa jaksossa ja tarkemmin lausunnoista 20.5.2022 julkaistussa lausuntotiivistelmässä (OMML 2022:25). Lausunnoissa mietinnössä ehdotettua lainsäädäntöä pidettiin suurelta osin perusteltuna. Jatkovalmistelussa esitystä on muokattu lausuntopalautteen perusteella.

Esitutkintalain ja muuta rikosprosessilainsäädäntöä koskevien muutosten osalta esitys perustuu oikeusministeriön asettaman työryhmän mietintöön (Rikosprosessin tehostaminen, OMML 2022:14). Mietintö on valmisteltu pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman pohjalta. Hallitus on edellyttänyt toimenpiteitä muun muassa haavoittuvassa asemassa olevien uhrien oikeuksien turvaamiseksi ja rikosasioiden käsittelyn nopeuttamiseksi varmistamalla parempi yhteistyö syyttäjän ja poliisien kesken. Työryhmän tehtävänä oli arvioida keinoja tehostaa rikosprosessia ja esitutkintalain muutostarpeita. Tavoitteena oli tehostaa ja nopeuttaa rikosasioiden käsittelyä sekä arvioida muut esitutkintalain muutostarpeet. Vain osa rikosprosessityöryhmän tekemistä ehdotuksista sisältyy nyt käsillä olevaan esitykseen.

Työryhmän mietinnöstä annettiin 53 lausuntoa. Lausunnoista on laadittu tiivistelmä (OMML 2022:37). Työryhmän ehdotuksia pidettiin pääosin tarpeellisina ja niihin suhtauduttiin lausuntopalautteessa pääosin myönteisesti. Jatkovalmistelussa esitystä on muokattu lausuntopalautteen perusteella.

3 Esityksen vaikutukset

Ehdotuksilla ei ehdoteta perustettavaksi uusia viranomaisia.

Useiden pakkokeinolainsäädäntöä koskevien ehdotusten arvioidaan säästävän toimivaltaisten viranomaisten resursseja. Tällaisena voidaan ensinnäkin pitää ehdotusta siitä, että useissa pakkokeinolain mukaisten pakkokeinojen tuomioistuinkäsittelyissä mahdollistettaisiin asian ratkaiseminen tuomioistuimen kansliassa ilman istuntokäsittelyä. Vakuustakavarikon osalta lisäksi ehdotetaan, että tietyissä tilanteissa vakuustakavarikon voimassaoloa koskevaa määräaikaa voitaisiin pidentää neljän kuukauden sijaan enintään vuosi kerrallaan tai päättää, että vakuustakavarikko on voimassa toistaiseksi.

Vastaavasti säästöä voidaan arvioida aiheutuvan siitä, että telekuuntelu- tai televalvontalupaa ei enää jatkossa haettaisi ja määrättäisi vain tiettyihin yksilöityihin teleosoitteisiin tai telepäätelaitteisiin. Kun ehdotuksen johdosta ei enää jatkossa olisi tarvetta hakea ja käsitellä uutta lupaa aina, kun ilmenee saman epäillyn käytössä oleva, rikostutkinnan kannalta olennainen luvan ulkopuolinen teleosoite tai telepäätelaite, telepakkokeinoja koskevien tuomioistuinkäsittelyiden määrän voidaan arvioida vähenevän ja siten näihin tarvittavien resurssien säästyvän. Edelleen merkittävää säästöä voidaan arvioida syntyvän esitutkintaviranomaisille siitä, että ehdotukset mahdollistaisivat rikostutkinnan kannalta selvästi turhan ylimääräisen tiedon hävittämisen nykysääntelyn mahdollistamaa aikaisemmin. Ehdotettu säästäisi tiedon säilyttämiseen tarvittavaa tallennustilaa merkittävästi etenkin laajoissa ja pitkäkestoisissa rikosasioissa.

Pidättämistä koskevan päätöksen kirjallisena edellyttämisen voidaan arvioida jossain määrin lisäävän pidättämiseen oikeutetun virkamiehen työtehtäviä. Tämän merkitystä toisaalta vähentää, että jo nykyisellään pidättämisen syy tulee ilmoittaa ja pidättämistä koskeva päätös kääntää. Lisäksi

valtioneuvoston asetus esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta edellyttää tälläkin hetkellä pidättämispäätöksestä kirjattavan tiettyjä tietoja. Säännökseen ei myöskään liittyisi rikoksesta epäillyn ehdotonta kuulemisvelvollisuutta, vaan tämä olisi tarpeenvaraista.

Esitetyn voidaan arvioida aiheuttavan jossain määrin lisää työtehtäviä syyttäjille siltä osin kuin jo ennen syytteen vireille tuloa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen olisi ilmoitettava vakuustakavarikkoa koskevan vaatimuksen tekemisestä syyttäjälle, joka voisi ottaa päätettäväkseen kysymyksen vaatimuksen tekemisestä. Ehdotuksen voidaan toisaalta arvioida säästävän resursseja tutkinnan myöhemmistä vaiheista, kun vakuustakavarikkovaatimus on voitu arvioida jo tutkinnan varhaisessa vaiheessa myös syyttäjän toimesta. Lisäksi esityksessä on jatkovalmistelussa rajattu ilmoitusvelvollisuuden piiristä pois sellaiset tilanteet, joissa ilmoitusta olisi pidettävä ilmeisen tarpeettomana.

Erityisesti tuomioistuinten tehtäviä saattaa jossain määrin lisätä pakkokeinolain 7 luvun 21 §:ssä ehdotettava selvennys, jonka mukaan takavarikosta päättämistä vieraan valtion oikeusapupyynnön johdosta koskeva pykälä soveltuu myös jäljentämistilanteisiin. Muutoksen vaikutuksen arviointia kuitenkin vaikeuttaa, että oikeustilaa ja siihen perustuvaa nykykäytäntöä on pidetty tältä osin epäselvänä. Tuomioistuimiin käsiteltäväksi tulevien asioiden määrää voi lisätä pakkokeinolain 8 lukua koskeva ehdotus, jonka mukaan paikanetsinnän ja laite-etsinnän voisi tietyissä tilanteissa saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi. Muutoksen merkitystä kuitenkin vähentää, että ehdotetut säännökset pitkälti vain vahvistaisivat lain tasolla jo nykyään korkeimman oikeuden ratkaisukäytäntöön perustuvan oikeustilan. Erityisesti tuomioistuinten osalta tehtäviä saattaa jossain määrin lisätä myös pakkokeinolain 10 lukua koskeva ehdotus, jonka mukaan telekuuntelun perusterikoksiin lisättäisiin uusia rikosnimikkeitä. Vastaavasti muutoksella voisi olla jossain määrin vaikutuksia teleoperaattoreiden toimintaan, koska tietopyynnöt teleoperaattoreille voisivat lisääntyä. Ehdotuksen johdosta telekuuntelua voitaisiin hakea entistä useamman rikoksen selvittämisessä. Lisäksi erityisesti peitellyn tiedonhankinnan tietoverkossa ja peitetoiminnan käyttöä voidaan arvioida joissain määrin lisäävän, että niitä koskevia edellytyksiä ehdotetaan tietyiltä osin kevennettäviksi.

Muutokset tulisi luonnollisesti huomioida viranomaisten olemassa ja rakenteilla olevissa asiankäsittelyjärjestelmissä, joihin pakkokeinoja kirjataan ja joissa niitä hallitaan. Ehdotuksista

voidaan arvioida aiheutuvan järjestelmiin jonkin verran muutostarpeita ja tästä seuraavia kustannuksia. Kustannusten suuruus on osin riippuvainen siitä tarkoituksenmukaisuusharkintaan liittyvästä seikasta, kuinka kattavasti muutostyöt nähdään tarpeellisiksi ja välttämättömiksi tehdä.

Ehdotuksilla edistetään oikeusturvan sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista, yhtäältä kun pakkokeinojen kohteena olevien henkilöiden perusoikeuksien suojaa nimenomaisesti vahvistetaan ja toisaalta kun tarkennetaan ja yhdenmukaistetaan pakkokeinojen soveltamista koskevaa sääntelyä. Rikoksentorjuntaa ja turvallisuutta edistävää vaikutusta on sillä, että poliisi ja muut esitutkintaviranomaiset voivat tehokkaasti selvittää rikoksia.

Esitutkinta- ja rikosprosessilainsäädäntöä koskevien ehdotuksien tarkoituksena on selkiyttää lainsäädäntöä ja tehostaa rikosasioiden käsittelyä. Esityksen tavoitteena on lisäksi laittaa täytäntöön vuosille 2021–2023 valtioneuvoston periaatepäätöksenä hyväksytyn ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman toimenpide 32 ja tätä kautta tehostaa rikosvastuun toteutumista ihmiskaupparikoksissa ja tietyissä sen lähirikoksissa. Esityksessä ehdotettavilla muutoksilla on tarkoitus myös parantaa näiden rikosten sekä muidenkin haavoittuvassa asemassa olevien rikosten uhrien, kuten lapsien, asemaa rikosprosessissa.

Syyttäjien tehtäviä lisäisi putkakuolematapauksissa toimitettava syyttäjäjohtoinen esitutkinta myös poliisin palveluksessa olevien henkilöiden osalta. Lisäys olisi kuitenkin vähäinen, sillä muutoksesta arvioidaan aiheutuvan vuosittain noin 10–20 syyttäjätutkintajohtoisen asian lisäys. Säännösmuutoksesta aiheutuisi siten arviolta 0,5 henkilötyövuoden kustannusvaikutus. Kyseinen noin 0,5 henkilötyövuoden lisäystarve Syyttäjälaitokselle olisi toteutettavissa nykyisen kehyksen sisäisin kohdennuksin.

4 Voimaantulo

Lakien ehdotetaan tulevan voimaan noin puolen vuoden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Voimaantuloajankohtaa määritettäessä tulee kiinnittää huomiota esityksen mukaisiin viranomaistoiminnan muutoksiin ja tähän liittyen myös siihen, että lainsäädännön muuttuminen edellyttää riittävää viranomaiskoulutusta.

Pakkokeinojen soveltamista koskeviin lakeihin ehdotetaan siirtymäsäännöstä, jonka mukaan lakien voimaan tullessa voimassa oleviin pakkokeinoihin sovellettaisiin uuden lain säännöksiä. Sanottu tarkoittaisi ensinnäkin sitä, että ennen lain voimaantuloa määrätty jatkuvakestoinen pakkokeino säilyisi voimassa uuden lain voimaantullessa. Pakkokeinon voimassapysymiseen ja kumoamiseen kuten muutenkin sen voimassa ollessa suoritettaviin toimenpiteisiin sovellettaisiin uuden lain säännöksiä.

5 Esityksen yhteydessä käsiteltävät lakialoitteet

Lakialoitteessa LA 57/2021 vp ehdotetaan pakkokeinolain 10 luvun 3 §:ää muutettavaksi siten, että esitutkintaviranomaiselle voitaisiin antaa lupa kohdistaa telekuuntelua rikoksesta epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen myös törkeän ampuma-aserikoksen esitutkinnassa. Oikeusministeriö toteaa, että esitys asiallisesti sisältyy nyt käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen.

Lakialoitteessa LA 91/2021 vp ehdotetaan pakkokeinolain 10 luvun 56 §:n 2 momenttia muutettavaksi siten, että ylimääräistä tietoa saisi käyttää rikoksen selvittämisessä myös, jos tieto koskee huumausainerikosta. Oikeusministeriö toteaa, että esitys asiallisesti sisältyy nyt käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen.